

OVIDIUS FAUST

Príbehy zo starej Bratislavy

*Zo starých zápisníc
to najlepšie vybral,
upravil a prerozprával
Ivan Szabó.*

Príbehy zo starej Bratislavy

Ovidius Faust

Príbehy zo starej Bratislavy

Zo starých zápisníc to najlepšie
vybral, upravil a prerozprával Ivan Szabó.

Selected, edited and retold from the old records
of Ovidius Faust by © Ivan Szabó
Photography © Perfekt's archive
Design © Veronika Sabovčíková
Slovak edition © Perfekt 2017

Príbehy zo starej Bratislavy

Zo starých zápisníc to najlepšie vybral,
upravil a prerozprával: Ivan Szabó
Lektor textu: Ivan Mrva
Fotografie: archív vydavateľstva Perfekt
Grafická úprava: Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt
Jazykové redaktorky: Alexandra Cighardová a Katarína Zitová

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava, ako svoju 761. publikáciu.
Rok vydania 2017
Prvé vydanie
Tlač: KASICO, a. s., www.kasico.sk

Knihu si môžete objednať vo vydavateľstve PERFEKT, Cukrová 14, 811 08 Bratislava,
e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo kúpiť v kníhkupectve Vojtecha Zamarovského, Karpatská 7,
811 05 Bratislava 1, alebo na www.perfekt.sk s 30 % zľavou.
Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na www.martinus.sk a www.dibuk.sk.

ISBN: 978-80-8046-783-8

www.perfekt.sk

Ovidius Faust 1896 – 1972

V roku 2016 uplynulo 120 rokov od narodenia Dr. Ovidia Fausta. Pri tejto príležitosti vydavateľstvo Perfekt vydáva jeho stále osviežujúce a nadčasové dielo „Zo starých zápisník mesta Bratislavy“. Najpútavejšie časti z neho vybral, prerozprával a doplnil Ivan Szabó.

Ovidius Faust patrí k najvýraznejším osobnostiam nášho hlavného mesta minulého storočia. Narodil sa 1. októbra 1896 v Edelstali, dedinke ležiacej v rakúskom Burgenlande, kam sa jeho matka vybrala k známym, ale predčasný príchod prvorodeného syna na svet ju na návšteve prekvapil. Faustovo rodisko vtedy nieslo pomaďarčený názov Nemesvölgy a bolo súčasťou Uhorska. Pokrstili ho hneď tromi menami – Gabriel Ján Ovidius, no už v školskom veku dal prednosť latinskému krstnému menu. Otec, pôvodom z Čiech, živiaci sa ako fotograf, zomrel na zápal mozgových blán iba rok po Ovidiovom narodení. Matka – rakúska Nemka, tak na výchovu syna zostala dlho sama. Vyrastal na Vydrici, dnes už takmer zaniknutej bratislavskej štvrti ležiacej medzi hradným kopcom a Dunajom. Na začiatku 20. storočia tu však pulzoval čulý život a v jej multietnickom prostredí k materinskej nemčine pridal aj dobrú znalosť slovenčiny a maďarčiny. Základy vzdelania získal na nemeckej ľudovej škole, od roku 1907 navštevoval vyššie katolícke gymnázium. Škola sa v nasledujúcom roku nasťahovala do novej modernej budovy na Grösslinggovej ulici, kde žiakom bol k dispozícii aj malý plavecký bazén. Škola s takmer tristoročnou

tradíciou mala vynikajúcu úroveň. Dôraz sa kládol na výučbu klasických jazykov, dejepisu a prírodných vied. Ovidius tu získal výbornú znalosť latinčiny aj gréčtiny a vo vyšších ročníkoch si ako nepovinný predmet volil maľbu, čo naznačuje študentove umelecké sklony. V prvých ročníkoch patril medzi priemerných žiakov, no od šiestej gymnaziálnej triedy si prospech výrazne polepšil a v roku 1915 ako jediný z celej triedy maturoval s vyznamenaním. Po zložení skúšky dospelosti väčšina jeho spolužiakov nastúpila do armády, no Fausta pre vážnu očnú chorobu odvodová komisia odmietla. V mladíkovi driemalo veľké vlastenecké nadšenie a niekoľkokrát sa dobrovoľne hlásil do služby v armáde. Odvodová komisia napokon horlivého vlastenca prijala, keďže sa na frontové nasadenie nehodil, skončil v archíve generálneho štábu, kde mal vykonávať pomocné práce. Služba v rakúsko-uhorskom vojsku v období svetovej vojny si vyžiadala vyše milión životov, no pre Ovidia Fausta bola výhodou. Vojskí lekári špecializovaní na očné choroby mu odstránili neudh, ktorý by ho postupne zbavil zraku. Počas vojenskej služby aj po jej skončení študoval historické vedy na Viedenskej univerzite, kde získal titul doktora filozofie. Absolvoval dva semestre práva na Alžbetínskej univerzite v Bratislave a kurz archívnictva v Budapešti. Dokonale pripravený na prácu s historickými prameňmi a muzeálnym materiálom vstúpil do mestských služieb. Spočiatku pracoval v archíve mesta Bratislavy a v mestskej knižnici, kde sa nachádzalo viac ako 64-tisíc zväzkov a pod jeho vedením bola sprístupnená verejnosť. Zároveň viedol podrobné záznamy o udalostiach v Bratislave po roku 1918. Ako prameň pre dejiny nášho mesta sú dodnes využívané historikmi aj publicistami. Magistrát k archívu a knižnici priradil aj Mestské múzeum, čím utvoril strešnú organizáciu Vedecké ústavy Bratislavy a Ovidius Faust sa stal jej prednostom. V tejto funkcii systematicky budoval a pre bádateľov sprístupňoval fondy všetkých inštitúcií. Sám ich využíval pri príprave prednášok, pri písaní novinových článkov, odborných štúdií a kníh o udalostiach a živote v Bratislave v minulosti a jej bohatých umeleckých pamiatkach. V medzivojnovom období redigoval, zostavoval a vydával ročenku Vedeckých ústavov mesta Bratislavy a do každého čísla aj prispieval. Ako vlastivedný publicista debutoval už roku

1920, keď pod názvom Bratislava a okolie vydal prvého slovenského sprievodcu s mnohými cennými informáciami o minulosti mesta a jeho pamiatkach. Spolupracoval na zostavení Zlatej knihy Bratislavy, ktorá vyšla pri desiatom výročí existencie Československa roku 1928. Nasledovala Bratislava - umelecké a historické pamiatky. Čitateľsky azda najúspešnejšie Faustovo dielo bolo „Zo starých zápisníc mesta Bratislavy“ (1933). Pri jeho písaní sa opieral najmä o vlastné výskumy v mestskom archíve. Už o rok vyšli z jeho dielne Československé udalosti rokov 1848 - 49 v zrkadle bratislavskej tlače (1934). 1. mája 1935 Dr. Ovidia Fausta mestská rada vymenovala za magistrátneho radcu a prednostu kultúrnej skupiny. Ani vyššia politická funkcia v rámci bratislavskej samosprávy ho nevyradila z publikačnej činnosti. V roku 1937 vyšli Dejiny slobodomurárskej lóže v Bratislave a zakrátko aj Veľký židovský proces v Bratislave roku 1768 (1938). V období Slovenskej republiky (1939 - 1945) sa Bratislava stala hlavným mestom mladého štátu a činnosť vedeckých ústavov sa rozšírila. Dr. Faust ako uznávaný odborník stál pri vzniku našej prvej národnej vedeckej inštitúcie Slovenskej akadémie vied a umení roku 1942. Posledná kniha venovaná mestu, ktorému odovzdal všetky schopnosti, uzrela svetlo sveta v kritickom roku 1944. Bolo to dielo Bratislava - hlavné mesto Slovenska. Tak ako mnoho iných bratislavských Nemcov o necelý rok aj Fausta postihla nemilosrdná etnická čistka. Po matke sa vždy hlásil k nemeckej národnosti, a to sa mu stalo osudným. Ocitol sa v zbernom tábore v Petržalke a pred vyvezením do Rakúska ho zachránili intervencie vplyvných priateľov a slovenská manželka. Po prepustení z koncentráku našiel byt už obsadený a čiastočne vyrabovaný, zmizla i jeho vzácna knižnica. Takmer päť rokov vykonával pomocné práce až ho napokon roku 1950 prijalo Západoslovenské múzeum v Trnave, kde pôsobil do roku 1970, neskôr už ako vedúci historického oddelenia. Zostal však bývať v Bratislave, kde pre neho nebolo miesto. Vo vysokom veku takmer denne dochádzal vlakom na trnavské pracovisko. PhDr. Ovidius Faust zomrel v Bratislave v apríli 1972.

Gotický obraz z XV. storočia v kaplnke na Hlbokej ceste

Dvojnásobná vražda na vršku pri Kalvárii

Prešporok nepatril k mestám, kde sa stávali vraždy každý deň. Skôr to bolo mesto mierumilovných občanov. Nečudo, že ak sa však nejaká krutá udalosť stala, pohýbalo to svedomím i zvedavosťou všetkých Prešporčanov. Veľké vzrušenie v meste vyvolala zvesť, že 18. marca 1758 sa odohrala v kostolíku na Kalvárii hrozná udalosť. Neznámi páchatelia tam zavraždili dvoch pustovníkov, ktorí v kostolíku už roky viedli bohabojný život plný modlitieb a odriekania sa svetských radostí. Obeťami zločinu sa stali fráter Blasius a fráter Hieronymus. Nikomu ani na um nezišlo, že v meste sa pohybujú aj také živly domnievajúce sa, že frátri v kostole ukrývajú nejaké bohatstvo, že z milodarov, ktoré občas dostanú od veriacich, si nahonobili veľký majetok. A predsa myšlienka na ich olúpenie dozrievala v kohosi mysli. Nevedno, kto to bol, kto priniesol mestskému kapitánovi Jozefovi de Fináty správu, že v kostolíku na Kalvárii ležia na podlahe dvaja frátri. Kapitán tam okamžite vyslal dvoch mestských mušketierov, ako aj komisiu, v ktorej bol mestský fyzikus Dr. Justas Joannes Torkoš a mestský chirurg Karol Schwarz. Celej komisii sa pred očami v kostolíku zjavil hrozný obraz dvoch v krvi sa kúpajúcich ľudí. Ukázalo sa, že fráter Blasius, ležiaci pri studni kaplnky, bol už mŕtvy, no fráter Hieronymus ešte, hoci ťažko, dýchal. Toho naložili na voz, ktorý ako len najrýchlejší mohol, zaviezol ťažko zraneného do nemocnice Milosrd-